

**SURXONDARYO AN'ANAVIY MUSIQA SAN'ATIDA BAXSHICHILIK VA
DOSTONCHILIK MAKTABLARINING TARIXIY-MADANIY AHAMIYATI**

Fayziyeva Elsianora Muxiddinovna

xaitov.2019@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada Surxondaryo vohasi an'anaviy musiqa san'atida baxshichilik va dostonchilik maktablarining shakllanish tarixi, rivojlanish bosqichlari hamda milliy madaniy meros tizimidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Surxondaryo hududida shakllangan baxshichilik an'analari, xususan, Sherobod dostonchilik maktabining o'ziga xos ijrochilik xususiyatlari, musiqiy-poetik uslublari va ustoz-shogird an'alarining tarixiy ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, xalq dostonlarining milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani saqlash, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va yosh avlodni tarbiyalashdagi o'rni tadqiq etiladi. Maqolada baxshichilik san'atining zamonaviy madaniy jarayonlar bilan o'zaro aloqasi, xalqaro miqyosda e'tirof etilishi hamda nomoddiy madaniy meros sifatida muhofaza qilinishi masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: Surxondaryo vohasi, an'anaviy musiqa, baxshichilik san'ati, dostonchilik, Sherobod baxshichilik maktabi, xalq og'zaki ijodi, milliy madaniy meros, epik ijrochilik, do'mbira, ustoz-shogird an'anasi, musiqiy folklor, tarixiy xotira, milliy qadriyatlar.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются историческое формирование, этапы развития и культурное значение школ бахши и дастанного исполнительства в традиционном музыкальном искусстве Сурхандарьинского региона. Особое внимание уделяется своеобразию Шерабадской школы сказителей, её музыкально-поэтическим особенностям, исполнительским традициям и системе передачи мастерства от наставника к ученику. Анализируется роль народных эпических произведений в сохранении исторической памяти, национальной идентичности, духовно-нравственных ценностей и воспитании молодого поколения. Кроме того, исследуются вопросы сохранения искусства бахши как нематериального культурного наследия, его взаимодействия с современными культурными процессами и международного признания.

Ключевые слова: Сурхандарьинский регион, традиционная музыка, искусство бахши, дастанное исполнительство, Шерабадская школа бахши, устное народное творчество, культурное наследие, эпическое исполнительство, домбра, традиция наставничества, музыкальный фольклор, историческая память, национальные ценности.

ABSTRACT: This article examines the historical formation, development, and cultural significance of bakhshi and epic storytelling schools in the traditional musical art of the Surkhandarya region. Particular attention is given to the Sherabad school of epic performance, its distinctive musical and poetic characteristics, performance techniques, and master-apprentice traditions. The study analyzes the role of folk epics in preserving historical memory, national identity, spiritual and moral values, and the cultural education of younger generations. Furthermore, the article explores the preservation of bakhshi art as intangible cultural heritage, its relationship with contemporary cultural processes, and its international recognition.

Keywords: Surkhandarya region, traditional music, bakhshi art, epic storytelling, Sherabad school, oral folk traditions, cultural heritage, epic performance, dombra, master-apprentice tradition, musical folklore, historical memory, national values.

KIRISH

O'zbek xalqining ko'p asrlik madaniy merosi tizimida an'anaviy musiqa san'ati, ayniqsa, baxshichilik va dostonchilik alohida tarixiy-madaniy ahamiyat kasb etadi. Mazkur san'at turlari xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy dunyoqarashi, ijtimoiy munosabatlari, axloqiy me'yorlari va estetik qarashlarini o'zida mujassam etuvchi noyob badiiy hodisalardan hisoblanadi. Baxshichilik san'ati og'zaki adabiyot, musiqa, ijrochilik mahorati va badiiy talqinning o'zaro uyg'unlashuvi natijasida shakllangan bo'lib, milliy madaniyatning tarixiy davomiyligini ta'minlashda muhim vazifani bajarib kelmoqda. O'zbekistonning janubiy hududlari, xususan, Surxondaryo vohasi qadimdan boy folklor an'analari, xalq qo'shiqlari, marosim musiqasi va dostonchilik san'ati bilan ajralib turadi. Hududning geografik joylashuvi, etnomadaniy muhiti, aholining turmush tarzi va tarixiy taraqqiyot jarayonlari o'ziga xos musiqiy ijrochilik maktablarining shakllanishiga zamin yaratgan. Surxondaryo an'anaviy musiqa madaniyatida baxshichilik san'ati nafaqat badiiy ijod shakli, balki xalqning tarixiy tajribasi va ma'naviy qadriyatlarini avloddan avlodga yetkazuvchi muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, Sherobod baxshichilik maktabi

o'zbek dostonchilik an'alarining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida alohida e'tiborga loyiqdir. Ushbu maktabga xos musiqiy-poetik ijro uslublari, do'mbira jo'rligida doston kuylash an'analari, epik asarlarni talqin etish mahorati va ustoz-shogird munosabatlari hududning musiqiy-madaniy qiyofasini belgilovchi omillar hisoblanadi. Baxshilar tomonidan ijro etilgan "Alpomish", "Go'ro'g'li" turkumidagi dostonlar va boshqa epik asarlar xalqning qahramonlik, vatanparvarlik, adolat, sadoqat va insoniylik haqidagi tasavvurlarini badiiy ifodalashga xizmat qilgan. Baxshichilik va dostonchilik san'atining muhim xususiyati shundaki, unda musiqiy ijro va badiiy so'z bir-biridan ajralmagan holda yaxlit estetik tizimni tashkil etadi. Baxshi doston mazmunini faqat hikoya qilib bermaydi, balki undagi voqealar, qahramonlar ruhiyati va dramatik vaziyatlarni ohang, ritm, ovoz temбри hamda ijrochilik ifodasi orqali tinglovchiga yetkazadi. Shu sababli baxshichilik san'atini o'rganishda adabiyotshunoslik, folklorshunoslik, musiqashunoslik, tarix va madaniyatshunoslik fanlarining ilmiy yondashuvlarini o'zaro uyg'unlashtirish zarur.

Bugungi globallashuv sharoitida milliy nomoddiy madaniy merosni asrab-avaylash, mahalliy ijrochilik maktablarining tarixiy ildizlarini o'rganish va an'anaviy san'at turlarini yosh avlodga yetkazish dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biriga aylanmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari, ommaviy madaniyat va yangi musiqiy yo'nalishlarning rivojlanishi an'anaviy baxshichilik san'atini saqlash hamda uni yangi ijtimoiy-madaniy sharoitlarga mos ravishda rivojlantirish masalalarini kun tartibiga qo'ymoqda. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi Surxondaryo an'anaviy musiqa san'atida baxshichilik va dostonchilik maktablarining tarixiy shakllanish jarayonlarini tahlil qilish, Sherobod baxshichilik maktabining musiqiy-ijrochilik xususiyatlarini aniqlash hamda ushbu san'atning milliy madaniy merosni saqlashdagi tarixiy-madaniy ahamiyatini ilmiy jihatdan yoritishdan iborat. Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy, madaniyatshunoslik, folklorshunoslik va musiqiy-tahliliy yondashuvlardan foydalanish nazarda tutiladi. Ushbu metodlar orqali baxshichilik san'atining tarixiy taraqqiyoti, mahalliy ijrochilik maktablarining o'ziga xos xususiyatlari, ustoz-shogird an'alarining davomiyligi hamda zamonaviy madaniy hayotdagi o'rni o'rganiladi.

Surxondaryo vohasida baxshichilik va dostonchilik san'atining tarixiy shakllanishi

Surxondaryo vohasida baxshichilik va dostonchilik san'atining shakllanishi xalqning ko'p asrlik tarixiy taraqqiyoti, ijtimoiy hayoti, urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlari bilan uzviy bog'liqdir. Ushbu san'at turlari xalq og'zaki ijodining muhim tarkibiy qismi sifatida rivojlanib, badiiy so'z, musiqiy ohang va ijrochilik mahoratining

uyg'unlashuvi asosida o'ziga xos ijodiy maktablarni yuzaga keltirgan. Surxondaryo hududida dostonchilik an'alarining shakllanishiga aholining etnomadaniy xususiyatlari, chorvachilik va dehqonchilikka asoslangan turmush tarzi, jamoaviy marosimlar hamda tarixiy-madaniy aloqalar muhim ta'sir ko'rsatgan. Xalq orasida doston aytish, termalar kuylash, qahramonlik voqealarini badiiy talqin qilish va ularni keyingi avlodlarga yetkazish an'analari baxshichilik san'atining ijtimoiy vazifalarini belgilab bergan. Baxshichilik san'atining tarixiy shakllanishida og'zaki an'ana alohida ahamiyat kasb etadi. Dostonlar dastlab yozma manbalardan ko'ra ko'proq jonli ijro orqali saqlangan va tarqalgan. Baxshilar dostonlarni yod olish bilan cheklanmasdan, ularni ijro jarayonida badiiy jihatdan boyitgan, ayrim voqealarni kengaytirgan hamda tinglovchilarning ruhiy holati va ehtiyojlariga mos ravishda talqin etganlar. Natijada bir dostonning turli baxshilar repertuarida mazmun, kompozitsiya, musiqiy ohang va badiiy ifoda jihatidan farqlanuvchi variantlari yuzaga kelgan. Bunday variantlilik xalq dostonchiligining ijodiy tabiatini belgilovchi asosiy xususiyatlardan biri hisoblanadi. Surxondaryo baxshichilik an'alarining rivojlanishi qo'shni Qashqadaryo hududidagi dostonchilik muhiti bilan ham chambarchas bog'liqdir. Sherobod dostonchilik maktabining ta'sir doirasi Surxondaryo bilan cheklanmay, Qashqadaryoning ayrim hududlari hamda qo'shni mamlakatlardagi o'zbeklar yashaydigan madaniy makonlarni ham qamrab olgan. Bu holat dostonchilik maktablarining ma'muriy chegaralar emas, balki ijrochilik an'analari va ustoz-shogird aloqalari asosida shakllanganini ko'rsatadi. Shunday qilib, Surxondaryo baxshichilik san'ati xalqning tarixiy xotirasi, og'zaki adabiyoti va musiqiy tafakkurini birlashtirgan murakkab madaniy hodisa sifatida shakllangan.

Sherobod baxshichilik maktabining musiqiy-ijrochilik xususiyatlari

Surxondaryo an'anaviy musiqa san'atida Sherobod baxshichilik maktabi alohida o'rin tutadi. Mazkur maktab o'zbek xalq dostonchiligining yirik ijrochilik yo'nalishlaridan biri bo'lib, o'ziga xos musiqiy-poetik uslubi, repertuar tarkibi, ijrochilik texnikasi va ustoz-shogird an'analari bilan ajralib turadi. Sherobod baxshichilik maktabining muhim xususiyatlaridan biri dostonlarning do'mbira jo'rligida, an'anaviy bo'g'iz ovozigacha yaqin ichki ovoz uslubida ijro etilishidir. Bunda baxshining ovozi, cholg'u ohangi va poetik matn o'zaro uyg'unlashib, yaxlit musiqiy-badiiy ifodani yuzaga keltiradi. Baxshi doston ijrosi davomida voqealar rivoji, qahramonlarning ruhiy holati va dramatik vaziyatlarga mos ravishda ovoz balandligi, ohang yo'nalishi, ritmik harakat va ijro sur'atini o'zgartirib boradi. Bu esa tinglovchining asar mazmunini chuqurroq his etishiga yordam beradi. Sherobod dostonchilik maktabida musiqiy ijro faqat tayyor kuylarni takrorlashdan iborat emas.

Unda badihago'ylik, ya'ni ijro jarayonida badiiy ifodani vaziyatga mos ravishda boyitish muhim o'rin tutadi. Baxshining ijodiy mahorati uning doston matnini bilishi bilan bir qatorda, musiqiy ohanglarni o'rinli qo'llashi, obrazlarning xarakterini ochib berishi va tinglovchilar bilan badiiy muloqot o'rnatish olishida ham namoyon bo'ladi.

Sherobod maktabi repertuarida umumxalq dostonlari bilan bir qatorda boshqa hududlarda kam uchraydigan epik asarlar ham mavjud. Jumladan, "Oltin qovoq", "Malla savdogar", "Zayidqul", "Ollonazar Olchinbek", "Oychinor", "Sherali" va "Kelinoy" kabi dostonlar ushbu maktabning repertuar o'ziga xosligini ko'rsatadi. Mazkur dostonlarning mavzu doirasi, obrazlar tizimi, poetik ifoda vositalari va musiqiy ijro xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilish Sherobod maktabining o'zbek dostonchiligidagi o'rnini aniqlash imkonini beradi.

Surxondaryo baxshichilik maktabining yirik vakillari va ularning ijodiy merosi

Surxondaryo baxshichilik an'alarining rivojlanishida iste'dodli xalq ijrochilari, dostonchilar va ularning shogirdlari muhim o'rin tutgan. Ularning ijodiy faoliyati orqali dostonlarning turli variantlari, musiqiy ohanglar, ijro usullari va mahalliy badiiy an'alar avloddan avlodga yetkazilgan. Sherobod dostonchilik maktabi vakillari qatorida Qosimko'r baxshi, Sherna Beknazar o'g'li, Mardonaqul Avliyoqul o'g'li, Umir Safar o'g'li, Normurod baxshi, Ahmad baxshi, Qodir Rahim o'g'li va boshqa ijrochilar alohida o'rin egallaydi. Ularning faoliyati maktabning ijodiy taraqqiyoti va repertuarining boyishiga xizmat qilgan. Xususan, Sherna Beknazar o'g'li Sherobod baxshichilik an'alarining yetuk namoyandalaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Uning ijrochilik tajribasi keyingi avlod baxshilarining shakllanishida muhim ahamiyat kasb etgan. Umir baxshi Safarov ham ushbu maktabning mashhur vakillaridan hisoblanadi. U dostonchilik mahoratini dastlab oilaviy ijrochilik muhitida egallagan, keyinchalik Sherna baxshidan ta'lim olgan. Uning repertuarida "Alpomish", "Go'ro'g'li", "Oltin qovoq", "Malla savdogar", "Yozi bilan Zebo", "Kelinoy" va boshqa dostonlar mavjud bo'lgan. Umir baxshining o'g'illari va shogirdlari orqali uning ijrochilik an'alari davom ettirilgan. Qodir baxshi Rahimov (1936–1985) Sherobod dostonchilik maktabining XX asrdagi rivojlanishida muhim o'rin tutgan ijodkorlardan biridir. Uning faoliyati dostonchilik an'alarining badiiy jihatdan takomillashuvi va ijro repertuarining boyishiga hissa qo'shgan. Baxshilar ijodiy merosining tarixiy-madaniy ahamiyati shundaki, ular faqat muayyan dostonlarni ijro etish bilan cheklanmagan. Ular xalqning og'zaki tarixini, ijtimoiy tajribasini, axloqiy qarashlarini va badiiy tafakkurini saqlashda faol ishtirok etganlar. Shu jihatdan har bir

baxshining ijodiy faoliyatini alohida o'rganish, repertuaridagi dostonlarning variantlarini qiyoslash, musiqiy ijro usullarini tahlil qilish va ustoz-shogird munosabatlarini aniqlash Surxondaryo musiqa madaniyati tarixini ilmiy yoritishda muhim ahamiyatga ega.

Baxshichilik san'atida ustoz-shogird an'alarining tarixiy-madaniy o'rni

Baxshichilik san'atining avloddan avlodga yetkazilishida ustoz-shogird an'anasi muhim o'rin tutadi. Mazkur an'ana xalq musiqa madaniyatining tarixiy davomiyligini ta'minlovchi asosiy mexanizmlardan biri hisoblanadi. An'anaviy baxshichilik ta'limida shogird ustozdan doston matnlarini, musiqiy ohanglarni, do'mbira chalish usullarini, ovoz imkoniyatlaridan foydalanish yo'llarini va badiiy ijro mahoratini o'rganadi. Bu jarayon ko'pincha uzoq muddatli amaliy mashg'ulotlar, ustoz ijrosini kuzatish, eshitish va takrorlash orqali amalga oshirilgan. Ustoz-shogird munosabatlari nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni o'rgatish, balki ijrochining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishga ham xizmat qilgan. Baxshidan xalqning urf-odatlarini, tarixiy xotirasi va ma'naviy qadriyatlarini hurmat qilish, tinglovchilar bilan samimiy muloqot o'rnatish hamda ijro madaniyatiga rioya etish talab qilingan. Mazkur ta'lim tizimining yana bir muhim jihati ijrochilik an'alarining barqarorligini ta'minlash bilan birga, ijodiy yangilanishga ham imkon berishidir. Shogird ustozidan o'rgangan usullarni davom ettirar ekan, o'zining ovoz imkoniyatlari, badiiy tafakkuri va ijrochilik mahorati asosida yangi talqinlarni yaratishi mumkin. Natijada baxshichilik san'atida an'anaviylik va ijodiy individuallik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik shakllanadi. Bu holat dostonlarning turli variantlari yuzaga kelishi va mahalliy ijrochilik maktablarining o'ziga xos xususiyatlari saqlanishida muhim omil hisoblanadi.

Baxshichilik va dostonchilik san'atining milliy qadriyatlar hamda tarixiy xotirani saqlashdagi ahamiyati

Surxondaryo baxshichilik va dostonchilik san'ati xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy dunyoqarashi va milliy qadriyatlarini saqlashda muhim madaniy vosita hisoblanadi. Dostonlarda xalqning tarixiy tajribasi, qahramonlik tasavvurlari, ijtimoiy munosabatlari va axloqiy qarashlari badiiy obrazlar orqali ifodalanadi. Ayniqsa, "Alpomish" dostoni o'zbek xalqining milliy o'zligini anglash, vatanparvarlik, mardlik, sadoqat va oilaviy qadriyatlar haqidagi tasavvurlarini mujassam etgan muhim epik asarlardan biridir. Dostonda Alpomish obrazining jasorati, Barchinning sadoqati, oila va yurtga muhabbat g'oyalari xalqning axloqiy-estetik qarashlarini ifodalashga xizmat qiladi. Mazkur obrazlar yosh avlodning ma'naviy tarbiyasida ham muhim ahamiyat

kasb etadi. “Go‘ro‘g‘li” turkumidagi dostonlarda esa adolat, xalq manfaatlarini himoya qilish, do‘stlik, jasorat va insoniy fazilatlar kabi g‘oyalar keng yoritiladi. Bunday asarlar xalqning orzu-intilishlarini badiiy ifodalash bilan birga, uning tarixiy-madaniy tajribasini ham aks ettiradi. Dostonchilik san’atining tarbiyaviy ahamiyati undagi obrazlar, voqealar va badiiy ifoda vositalari orqali insoniy fazilatlarning targ‘ib qilinishida namoyon bo‘ladi. Baxshilar ijrosidagi dostonlar tinglovchilarni ezgulik, adolat, vatanparvarlik, mehnatsevarlik va sadoqat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, dostonlar xalqning tili, shevasi, iboralari, maqollari va badiiy tafakkurini saqlovchi muhim manba hisoblanadi. Surxondaryo baxshilarining ijrosida mahalliy til xususiyatlari, obrazli ifodalar va xalqona ohanglarning saqlanishi hududiy madaniy o‘ziga xoslikni o‘rganishda alohida ahamiyatga ega. Shunday qilib, baxshichilik va dostonchilik san’ati nafaqat musiqiy-badiiy ijod turi, balki xalqning tarixiy xotirasi, milliy qadriyatlari va ma’naviy merosini avlodlarga yetkazuvchi muhim madaniy tizim sifatida namoyon bo‘ladi.

Surxondaryo baxshichilik san’atining zamonaviy rivojlanishi va xalqaro e’tirofi

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda milliy madaniy merosni tiklash, xalq og‘zaki ijodini asrab-avaylash va baxshichilik san’atini rivojlantirish masalalariga alohida e’tibor qaratildi. Ushbu jarayon Surxondaryo vohasining an’anaviy musiqa madaniyatida ham muhim o‘zgarishlarni yuzaga keltirdi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 1-noyabrdagi PQ–3990-sonli qarori asosida Xalqaro baxshichilik san’ati festivalini tashkil etish belgilandi. 2019-yil aprel oyida Termiz shahrida birinchi Xalqaro baxshichilik san’ati festivalining o‘tkazilishi ushbu san’atning milliy va xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishda muhim tarixiy voqea bo‘ldi. Baxshichilik san’atining xalqaro e’tirof etilishida UNESCO faoliyati ham muhim o‘rin tutadi. 2021-yilda O‘zbekistonning baxshichilik san’ati Insoniyat nomoddiy madaniy merosi representativ ro‘yxatiga kiritildi. Bu esa mazkur san’at turining jahon madaniy merosidagi ahamiyatini tasdiqladi. Surxondaryo vohasining madaniy merosini xalqaro miqyosda targ‘ib qilishda Boysun madaniy makoni ham muhim ahamiyatga ega. 2001-yilda UNESCO tomonidan e’tirof etilgan va 2008-yilda representativ ro‘yxatga kiritilgan Boysun madaniy makoni xalq qo‘shiqlari, marosimlar, an’anaviy ijrochilik va boshqa folklor shakllarining saqlanishi bilan ajralib turadi. Zamonaviy sharoitda baxshichilik san’atining rivojlanishi an’anaviy ijrochilik maktablarini saqlash, yosh iste’dodlarni qo‘llab-quvvatlash, xalq dostonlarini ilmiy tadqiq etish va ularni raqamli shaklda arxivlashtirish bilan bevosita bog‘liqdir. Baxshichilik san’atining davomiyligini ta’minlashda quyidagi yo‘nalishlar muhim

hisoblanadi: mahalliy baxshilarning ijro namunalarini audio va video shaklida yozib olish, dostonlarning turli variantlarini ilmiy qiyoslash, ustoz-shogird an'alarini qo'llab-quvvatlash hamda ta'lim muassasalarida milliy dostonchilik merosini o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish.

Baxshichilik va dostonchilik maktablarining tarixiy-madaniy ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish

Surxondaryo baxshichilik va dostonchilik an'alarining tarixiy-madaniy ahamiyatini aniqlashda ularni boshqa hududiy ijrochilik maktablari bilan qiyosiy o'rganish muhimdir. O'zbek dostonchiligida Sherobod, Bulung'ur, Qo'rg'on va Xorazm kabi ijrochilik maktablari o'ziga xos repertuar, musiqiy uslub va ijro an'alariga ega. Quydagi jadvalda ushbu maktablarning ayrim umumiy va farqli xususiyatlari aks ettirilgan.

O'zbek baxshichilik va dostonchilik maktablarining qiyosiy xususiyatlari

Dostonchilik maktabi	Asosiy xususiyatlari	Tarixiy-madaniy ahamiyati
Sherobod	Do'mbira jo'rligida, ichki ovoz uslubida doston kuylash, mahalliy epik repertuarning boyligi	Janubiy O'zbekiston epik an'alarini saqlash
Bulung'ur	Qahramonlik dostonlari va epik hikoyachilik an'alarining rivojlanganligi	Qahramonlik eposi merosini avlodlarga yetkazish
Qo'rg'on	Dostonlarning badiiy tasviri, poetik ifoda va lirik talqinlarga e'tibor	Epik ijodning badiiy-estetik imkoniyatlarini boyitish
Xorazm	Musiqiy jo'rlik va ochiq ovozdagi ijro an'alarining o'ziga xosligi	Dostonchilikning musiqiy-uslubiy xilma-xilligini saqlash

Manba: O'zbek dostonchilik maktablariga oid ilmiy adabiyotlar asosida umumlashtirildi. Jadvaldagi xususiyatlar maktablarning barcha ijrochilariga birdek xos bo'lgan qat'iy belgilar sifatida talqin etilmaydi.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, o'zbek dostonchilik maktablari umumiy epik an'analarga asoslangan bo'lsa-da, ularning har biri musiqiy ijro, poetik talqin va repertuar jihatidan muayyan o'ziga xosliklarga ega. Sherobod baxshichilik maktabining asosiy ahamiyati Janubiy O'zbekiston hududida shakllangan musiqiy-

poetik an'analarni saqlash va rivojlantirish bilan belgilanadi. Mazkur maktablarning qiyosiy o'rganilishi milliy musiqa madaniyatining hududiy xilma-xilligini aniqlash, xalq ijodiyotining tarixiy taraqqiyotini yoritish va an'anaviy ijrochilik uslublarining o'zaro munosabatlarini ilmiy asosda baholash imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Surxondaryo an'anaviy musiqa san'atida baxshichilik va dostonchilik maktablari xalqning tarixiy xotirasi, milliy qadriyatlari va ma'naviy merosini saqlashda muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, Sherobod baxshichilik maktabi o'zining musiqiy-poetik ijro uslublari, boy epik repertuari va ustoz-shogird an'analari bilan o'zbek milliy musiqa madaniyatining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu san'atning tarixiy-madaniy ahamiyati nafaqat badiiy ijrochilikda, balki yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, xalq og'zaki ijodini asrab-avaylash va madaniy davomiylikni ta'minlashda ham namoyon bo'ladi. Shu bois baxshichilik va dostonchilik merosini ilmiy tadqiq etish, hujjatlashtirish hamda zamonaviy madaniy jarayonlar bilan uyg'un holda rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirzayev T. "Alpomish" dostonining o'zbek variantlari. – Toshkent: Fan, 1968. 168 b.
2. Murodov M., Ergashev A. Alpomishnoma. Surxondaryo talqini. 485 b.
3. Ergashev A. Qashqadaryo–Surxondaryo dostonchiligi. Fan, 2008.
4. Turdimov Sh. "Go'ro'g'li" dostoni genezisi va tadrijiy bosqichlari. Toshkent: Fan, 2011. 220 b.
5. Turdimov Sh. Etnos va epos. – Toshkent: O'zbekiston, 2011. – 120 b.
6. Eshonqul J. Folklor: obraz va talqin. – Qarshi: Nasaf, 1999. – 176 b.
7. Sarimsoqov B. O'zbek marosim folklori. – Toshkent: Fan, 1986. – 213 b.
8. Xo'jamberdiyev O. Sherobod dostonchilik maktabining tadqiq etilishi // Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan. – 2024. – 2-jild, 9-son. – B. 95–98.